

Anslutning av Stockholms stad till förvaltningsområ- det för samiska respektive meänkieli

Januari 2017

stockholm.se

**Anslutning av Stockholms stad till förvaltningsområdet för
samiska respektive meänkieli**
Utredning januari 2017

Publikationsnummer:
Dnr:157-76/2017
Kontaktperson: Karin Skoglund
Mirjaliisa Lukkarinen Kvist

Innehåll

Anslutning av Stockholms stad till förvaltningsområdet för samiska respektive meänkieli	4
Uppdraget	4
Genomförande av utredningen	5
Minoritetslagstiftningen	5
Förvaltningsområde	7
Statsbidrag	7
Anmälan till regeringen	8
Stockholms stad som finsk förvaltningskommun	9
<i>Statsbidrag</i>	9
<i>Inflytande och delaktighet</i>	9
<i>Förskola</i>	9
<i>Modersmålsundervisning</i>	10
<i>Äldreomsorg</i>	10
<i>Kultur</i>	10
<i>Information och kontakt på finska</i>	10
<i>Verksamhet i stadsdelarna</i>	11
Samiska och den samiska gruppen i Stockholm	11
<i>Samiska</i>	11
<i>Den samiska minoriteten i Stockholm</i>	12
<i>Sameföreningens kartläggning av behov och synpunkter</i>	13
Meänkieli och den tornedalska gruppen i Stockholm	15
<i>Meänkieli</i>	15
<i>Den tornedalska minoriteten i Stockholm</i>	16
<i>Tornedalingar i Stockholms kartläggning av behov och synpunkter</i>	17
Kunskap om samer och tornedalingar	19
Stockholms stads nuvarande arbete för samers och tornedalingars rättigheter	19
<i>Inflytande och delaktighet</i>	19
<i>Undervisning i samiska respektive meänkieli</i>	19
<i>Äldreomsorg</i>	20
<i>Kultur</i>	20
<i>Information och kontakt på samiska respektive meänkieli</i>	20
<i>Synliggörande</i>	20
Bedömning av efterfrågan på förskola och äldreomsorg	20
Konsekvenser för Stockholms stad vid anslutning	22
Kostnader	24
Personella resurser	24
Referenser	25

Anslutning av Stockholms stad till förvaltningsområdet för samiska respektive meänkieli

Uppdraget

Sedan 2010 ingår Stockholms stad i förvaltningsområdet för finska. Enligt uppdrag i budget för 2016 ska kommunstyrelsen utreda ”möjligheten att inrätta fler förvaltningsområden”.

Den 5 november 2013 inkom en skrivelse till kommunstyrelsen från föreningen Tornedalingar i Stockholm med önskemål att Stockholms stad ska ansöka hos regeringen om att ingå i förvaltningsområdet för meänkieli. Den 12 december 2013 inkom även en skrivelse till kommunstyrelsen från Sameföreningen i Stockholm med önskemål att Stockholms stad ska ansöka hos regeringen om att ingå i förvaltningsområdet för samiska. Sametingets språknämnd uppmanade Stockholms stad att överväga en ansökan om att bli förvaltningsområde för samiska i en skrivelse från 14 april 2014.

Företrädare för både Sameföreningen i Stockholm och Tornedalingar i Stockholm har i sina samråd med Stockholms stad tagit upp frågan om stadens anslutning till förvaltningsområde för samiska respektive meänkieli. Genom att ingå i förvaltningsområdena skulle staden ta ett ökat ansvar för samernas och tornedalingars rättigheter och statsbidraget skulle bidra till att samer och tornedalingar kan förverkliga rätten till sitt språk och sin kultur. Särskilt barns och ungdomars rätt till sitt språk och sin kultur, men även äldres rätt till äldreomsorg på samiska och meänkieli, är något som föreningarna framhållit i dialogerna med stadens tjänstepersoner. Föreningarna har också understrukt vikten av att Sveriges huvudstad synliggör den samiska respektive tornedalska minoriteten och deras språk och kulturer.

Denna rapport är en utredning av förutsättningarna för frivillig anslutning till förvaltningsområdet för samiska respektive meänkieli. Inledningsvis redovisas den gällande lagstiftningen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt förvaltningsområden. Därefter redogörs för erfarenheter från Stockholms stads arbete som förvaltningskommun för finska. Sedan följer en behovskartläggning från Sameföreningen i Stockholm och Tornedalingar i Stockholm. Slutligen presenteras stadsledningskontorets överväganden och förslag till beslut.

Genomförande av utredningen

Den 9 maj 2016 träffade stadsledningskontoret en representant från Sameföreningen i Stockholm som vidhöll föreningens önskemål att staden ansöker hos regeringen om anslutning till förvaltningsområdet för samiska. Ett liknande möte genomfördes med en tornedalsk representant den 26 maj 2016 som vidhöll Tornedalingar i Stockholms önskemål om att staden ansöker hos regeringen om anslutning till förvaltningsområdet för meänkieli. Båda föreningarna har lämnat skriftliga underlag om behov av förskola, äldreomsorg och information på samiska respektive meänkieli samt statistik och uppgifter om samernas respektive tornedalingars organisering i Stockholm.

Utredningen pågår mellan den första maj 2016 och den sista december 2016.

Minoritetslagstiftningen

År 1999 fattade riksdagen beslut om att Sverige ska ansluta sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen) och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk (minoritetsspråkskonventionen). Sverige fick en minoritetspolitik i syfte att stödja och skydda de historiska minoriteternas rätt att bevara sina språk och sina kulturer. I samband med anslutningen till konventionerna erkändes judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar som nationella minoritetsgrupper och jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli erkändes som nationella minoritetsspråk.¹

Samer är inte enbart en nationell minoritet utan även ett urfolk sedan riksdagens uttalande år 1977. År 2001 erkändes samer som ett folk i Sveriges grundlag.

Varje stat väljer själv vilka språk som ska vara nationella minoritetsspråk och som ska skyddas som sådana samt nivån på detta skydd. Samiska, finska och meänkieli är så kallade territoriella minoritetsspråk till skillnad från jiddisch och romani chib som är territoriellt obundna språk. För de territoriella minoritetsspråken är skyddsnivån högre och rättigheterna fler än för de andra.²

De nationella minoritetsspråken omnämns även i språklagen som reglerar det allmännas särskilda ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Enligt lagen ska den som tillhör en

¹ Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

² Från erkännande till egenmakt. Prop. 2008/09: 158, s.17.

nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda sitt minoritetsspråk.³

Skollagen (2010:800) har bestämmelser om att elev som tillhör någon av de nationella minoritetsgrupperna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk. Eleven har rätt till undervisning även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Eleven behöver inte ha några kunskaper i språket.⁴

Särskilda bestämmelser rörande minoriteter och språk finns även i Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter. I barnkonventionen sägs att barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning har rätt till sitt språk, sin kultur och religion. Nationella minoriteters rättigheter är en del av mänskliga rättigheter enligt Förenta Nationernas konvention om medborgerliga och politiska rättigheter. De nationella minoriteterna har rätt till eget kulturliv, de har rätt att bekänna och utöva sin religion och använda sitt eget språk. Bestämmelsen innebär ett förbud mot diskriminering, men också en skyldighet för staten att positivt stödja minoriteternas strävanden att bevara sin särart.

2009 antogs en ny lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen). Syftet var att förstärka de nationella minoriteternas rättigheter. Ytterst är minoritetslagen en del av de mänskliga rättigheterna och handlar om att skydda och främja de nationella minoriteternas fortlevnad i Sverige.

I lagen finns ett antal grundläggande skyldigheter för kommuner, landsting och andra förvaltningsmyndigheter som gäller alla nationella minoriteter i hela landet. Grundskyddet handlar om att skydda och främja de nationella minoriteternas kultur och språk med särskilt fokus på barn och unga. Syftet är att hejda den språkbytesprocess som pågår bland de nationella minoritetsgrupperna. Om processen skall kunna vändas krävs det bland annat stöd i form av olika slags revitaliseringsinsatser. Enligt grundskyddet ska minoriteterna också informeras om sina rättigheter och ges möjlighet till inflytande i relevanta frågor genom så kallade samråd.

Utöver grundskyddet finns det ett förstärkt skydd för de territoriellt bundna språken finska, samiska och meänkieli i de så kallade förvaltningsområdena för finska, samiska respektive meänkieli. Stockholms stad ingår sedan 2010 i förvaltningsområdet för finska. Det betyder att sverigefinnar har rätt till förskola och äldreomsorg på finska. De har också rätt att använda finska i sina kontakter med

³ §7 och 8 språklag (2009:600).

⁴ Nationella minoriteter i förskola, förskoleklass och skola Skolverket. 2015.

kommunen.⁵ I förvaltningsområdena för samiska och meänkieli har de som talar samiska respektive meänkieli motsvarande rättigheter.

Även utanför förvaltningsområdena gäller förstärkt skydd för finska, samiska och meänkieli. Under förutsättning att det finns språkkunnig personal har de som talar dessa språk rätt till äldreomsorg på sitt minoritetsspråk⁶ och att använda sitt minoritetsspråk i sina myndighetskontakter.⁷

Bestämmelsen om rätt till äldreomsorg på finska, samiska och meänkieli bör läsas tillsammans med 5 kapitlet 6 § tredje stycket i socialtjänstlagen (SFS 2001:453) som säger att kommuner ska verka för att det finns tillgång till personal som talar finska, samiska och meänkieli där det behövs för omvårdnaden om äldre personer.

Förvaltningsområde

I samband med den nya minoritetslagens tillkomst år 2010 utvidgades förvaltningsområdena till att omfatta fler kommuner än tidigare. Stockholms stad var en de 23 kommuner som kom att ingå i förvaltningsområdet för finska.

Minoritetslagen föreskriver att kommuner efter anmälan till regeringen kan få ingå i förvaltningsområdet för finska, samiska och meänkieli.⁸ En kommun kan ingå i flera förvaltningsområden. Idag omfattar det finska förvaltningsområdet 59 kommuner, det samiska förvaltningsområdet 19 kommuner⁹ och förvaltningsområdet för meänkieli 6 kommuner.¹⁰

Vid regeringens prövning av kommunens anmälan ska hänsyn tas till om det finns uttalat intresse från berörd minoritet för att kommunen ska ingå i förvaltningsområdet. Det är kommunen som ska visa att ett sådant intresse finns.¹¹

Statsbidrag

Förvaltningskommuner får årligen statsbidrag som är avsett att användas till de merkostnader som uppkommer i kommunen med

⁵ §17, 18 och 8 Lag (2009: 724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

⁶ §18 Lag (2009: 724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk..

⁷ §9 Lag (2009: 724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

⁸ §7 Lag (2009: 724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

⁹ Kommuner som ingår i förvaltningsområdet för samiska: Arjeplog, Arvidsjaur, Berg, Dorotea, Gällivare, Härjedalen, Jokkmokk, Kiruna, Krokom, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Umeå, Vilhelmina, Åre, Älvdalen och Östersund

¹⁰ Kommuner som ingår i förvaltningsområdet för meänkieli: Gällivare, Haparanda, Kalix, Kiruna, Pajala och Övertorneå

¹¹ § 4 Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

anledning av de rättigheter som enskilda har enligt minoritetslagen och till åtgärder för att stödja användningen av finska, samiska och meänkieli.¹² Länsstyrelsen i Stockholms län utbetalar statsbidraget. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget är huvudansvariga för att samordna och följa upp för hur Sveriges minoritetspolitik genomförs i landet.

Kommunen ska tillsammans med den aktuella nationella minoriteten kartlägga de behov som finns i kommunen av åtgärder till stöd för användningen av respektive minoritetsspråk.¹³

Statsbidraget kan exempelvis användas till informationsinsatser och översättningar, kartläggningar, organisationsöversyn och förändringar, kultur- och språkinsatser, synliggörande av minoriteten och språket, initiala mobiliseringsinsatser, till exempel inköp av litteratur och pedagogiskt material och del av personalkostnader, dialog och samråd med minoriteten samt handlingsplan. Statsbidraget kan också användas till att stödja och förstärka insatser och idéer i befintlig verksamhet i enlighet med minoritetslagens intentioner. Statsbidraget får inte användas till sådant som kommunen redan tidigare var skyldiga att göra eller andra åtaganden som den redan har.¹⁴

Hur statsbidraget ska användas bestäms av kommunen i samråd med minoriteterna. Det är upp till varje kommun att avgöra hur man vill använda pengarna. Hittills har kommunerna valt att lägga bidraget på exempelvis samråd, kartläggning av språkbehov inom omsorgen, informationsinsatser, utvecklingsinsatser i förskolan och äldreomsorgen, personalkostnader och kultursatsningar.¹⁵

En kommun som ingår i ett förvaltningsområde får ett statsbidrag baserat på antalet invånare. Grundbeloppet år 2017 är 660 000 kronor per år. Kommuner med 400 000 invånare eller fler får fyragrundbelopp. Kommuner som ingår i fler än ett förvaltningsområde får ett tillägg på 500 000 kronor. Om en kommun inte använder hela statsbidraget kan beloppet sättas ner året efter.¹⁶ Idag får Stockholms stad som förvaltningskommun för finska 2 640 000 kr årligen. För anslutning till ytterligare ett eller flera förvaltningsområden skulle Stockholm stad få 500 000 kr mer årligen.

¹² §8 Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

¹³ §8 Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

¹⁴ Länsstyrelsen i Stockholms län.

<http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/nationella-minoriteter/Pages/statsbidrag.aspx>

¹⁵ Nationella minoriteter. Rapport om tillämpningen av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk år 2013. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget. 2014

¹⁶ §9 Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Anmälan till regeringen

Anmälan om anslutning till förvaltningsområde ska ha inkommit till Regeringskansliet före den 1 april. Regeringen fattar beslut om anslutningen. När en kommun söker anslutning till något förvaltningsområde bör det av anmälan till Regeringskansliet framgå på vilket sätt minoritetens intresse har manifesterats och hur anmälan har initierats i kommunen. Även den politiska förankringen bör framgå. Vidare bör kommunen helst presentera en långsiktig och detaljerad planering för vilka olika kostnader kommunen avser att använda statsbidraget.¹⁷

Stockholms stad som finsk förvaltningskommun

Sedan år 2010 ingår Stockholms stad i förvaltningsområdet för finska. Det betyder att den sverigefinska minoriteten har särskilda rättigheter som rätt till förskola och äldreomsorg på finska.

Statsbidrag

Mycket av den service som staden erbjuder till den sverigefinska minoriteten ges inom stadens ordinarie verksamhet, som till exempel förskola och äldreomsorg på finska.

Stockholms stad får ett statsbidrag om 2 640 000 kr per år för de merkostnader som uppstår med anledning av minoritetslagen. Statsbidraget fördelas till de nämnder som har en central roll i stadens minoritetsarbete, det vill säga kommunstyrelsen, kultur-, utbildnings- och äldre nämnden samt stadsdelsnämnderna. Fördelningen syftar till att på bästa möjliga sätt att stödja nämnderna att uppfylla minoritetslagens intentioner och erbjuda den service staden är skyldig att ge enligt minoritetslagen. Staden har haft samråd med representanter för den sverigefinska minoriteten om fördelningen och användningen av statsbidraget.

Inflytande och delaktighet

Kommunstyrelsen har samråd med representanter för den sverigefinska minoriteten. Samråden tar upp frågor om bland annat fördelning av och användande av statsbidraget, informations- och utbildningsinsatser. Utbildnings-, kultur- och äldre nämnden samt stadsdelsnämnderna har egna samråd om sina verksamheter med den sverigefinska minoriteten.

Förskola

I Stockholms stad finns ett flertal förskolor, både kommunala och fristående, som driver förskoleverksamhet helt eller delvis på finska. Dem hittar man via Hitta & jämför verksamheter (inriktning

¹⁷ Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, SLK <http://skl.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamstallldhet/nationella-minoriteter.110.html>

finska språket) på stockholm.se. Utbildningsförvaltningen har en projektanställd koordinator vars uppdrag var att under 2016 kartlägga och dokumentera utbudet och efterfrågan av den finskspråkiga förskoleverksamheten, identifiera utvecklingsområden och genomföra utbildningsinsatser för att förstärka den finskspråkiga verksamheten. Satsningen fortsätter under 2017.

Modersmålsundervisning

Stockholms stad erbjuder undervisning i nationella minoritetsspråk inklusive finska. Nästan 400 elever har modersmålsundervisning i finska. I Stockholms stad finns två fristående sverigefinska skolor.

Äldreomsorg

Det finns flera äldreboenden som erbjuder äldreomsorg på finska. Också dem hittar man via Hitta & jämför verksamheter (språk och kultur) på stockholm.se. Det samma gäller hemtjänst på finska. Äldreförvaltningen beviljar medel till den väntjänst som anordnas av Sverigefinnarnas samrådsgrupp i Stockholm och som syftar till att bryta isoleringen för finstalande äldre i Stockholm. Förvaltningen genomför i samverkan med stadsdelsförvaltningarna en anhörigdag för anhöriga till finstalande.

Kultur

Hos kulturförvaltningen kan kulturstöd sökas för publik verksamhet och för att göra ett eller flera kulturprogram. För att få stöd ska verksamheten eller programmet vara öppet för alla och av hög kvalitet. Dessutom ska verksamheten eller programmet uppfylla ett eller flera uppställda kriterier. Ett kriterium är att verksamheten eller programmet ”stärker, utvecklar och förmedlar kunskap om de nationella minoriteternas språk och kultur”.¹⁸ Inom ramen för statsbidraget för förvaltningsområdet för finska finns det även särskilt stöd för föreningar att söka för aktiviteter kopplade till det finska språket.¹⁹

Stockholm stadsbibliotek har finskspråkig litteratur. Biblioteket har genomfört program och aktiviteter på finska som sagostunder på olika bibliotek runt om i Stockholm, läsecirkel för vuxna, författarbesök, konsert, barnfestival samt ett antal evenemang under rubriken ”Finsk december på biblioteken”. Stockholms stadsbibliotek har en webbsida på finska.

¹⁸ <http://www.stockholm.se/KulturFritid/Stod/Kulturstod-och-Utvecklingsstod/Kulturstod/>

¹⁹ År 2015 beviljades kulturstöd eller särskilt kulturstöd till Finlandsinstitutet, Finska föreningen i Stockholm, Finska kulturföreningen, Finskt Äldrecentrum, Stockholms Kalevalaförening, Sverigefinska kulturens vänner, Sverigefinska yrkes- och affärskvinnors förening, Uusi Teatteri och Yksi Kaksi Filmfestival.

Information och kontakt på finska

Både Äldre direkt och Kontaktcenter Stockholms har finstalande handläggare. Staden har också upphandlat översättningstjänster för finska språket.

Stockholms stad har en finskspråkig webbplats som är en kortare version av den svenska. En del broschyrer är översatta till finska, som till exempel *Äldreomsorg för dig som bor i Stockholms stad* och *Så styrs Stockholm*. Därutöver annonserar staden om minoritetslagstiftningen, sverigefinnars rättigheter och olika evenemang i sverigefinska tidningar och i lokaltidningar.

Verksamhet i stadsdelarna

De 14 stadsdelsförvaltningarna är indelade i fem kluster för att närliggande stadsdelsförvaltningar ska samverka i arbetet med sverigefinska minoritetsfrågor. Klustrens minoritetsarbete är mångskiftande. De allra flesta stadsdelsförvaltningarna erbjuder mötesplatser för äldre sverigefinnar. Men förvaltningarna satsar också på aktiviteter för barn som dockteater och kulturevenemang för alla åldrar. Förvaltningarna har också erbjudit kompetenshöjande kurser i finska till de finstalande anställda som har önskat det.

Samiska och den samiska gruppen i Stockholm

Samiska

Det finns flera varieteter av samiska. Det samiska språkområdet, Sápmi sträcker sig över delar av Norge, Sverige, Finland och Ryssland.²⁰ Samiska är ett hotat språk efter att ha varit ett marginaliserat språk stora delar av 1900-talet. Det pågår ett språkbyte från samiska till svenska inom Sápmi. Många av den äldre generationen har aldrig eller endast bristfälligt lärt sig läsa eller skriva på samiska i skolan. Samiska tenderar att bli ett språk som talas i hemmet, men inte i andra sammanhang. Även idag finns synsätt bland samer att samiska är ett mindre viktigt språk. Det krävs en mängd olika insatser och resurser för att kunna vända språkbytet, bland annat från kommunerna.²¹

I dag finns kunskap om och medvetenhet kring flerspråkighet och hur den berikar individen. Intresset för samiska växer i takt med ökad självkänsla och styrkt identitetsuppfattning. Mångfalden av samiska kulturuttryck gör sig gällande och det leder till att flera människor, framför allt unga, blir medvetna om sin samiska bakgrund och tillhörighet.²² Det fattas dock en bit till att samer

²⁰ Hyltenstan s 21ff, Sametinget <https://www.sametinget.se/spraksituationen>

²¹ Sametinget <https://www.sametinget.se/spraksituationen> och Lägesrapport: De samiska språken i Sverige 2015.

²² ibid

tilltror samiska språket en så hög status att man kan använda det i de flesta sammanhang, både skriftligt och muntligt. Sametinget skönjer en positiv attitydförändring bland samiska ungdomar där viljan att lära sig samiska har ökat.²³

Sametinget påpekar att det allmänna har ansvar för att skapa förutsättningar så att samer får reella möjligheter att revitalisera sitt språk och sin kultur. Förskolan utgör en viktig plattform för nya talare av samiska. Även skolan spelar en lika viktig roll.²⁴

Den samiska minoriteten i Stockholm

Någon exakt statistik över hur många som tillhör de olika nationella minoritetsgrupperna eller hur många som talar de olika nationella minoritetsspråken finns inte eftersom det inte är tillåtet i Sverige att registrera människor utifrån etnicitet och språk.

Enligt uppskattningar från Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget finns det 20 000- 35 000 samer i Sverige.²⁵ Sameföreningen i Stockholm anför att tidigare utförda demografiska undersökningar visar att upp till 100 000 personer kan ha en formell rätt att söka medlemskap i Sametingets röstlängd, men att cirka 25 000 till 30 000 personer aktivt kommunicerar sin samiska identitet. Föreningen konstaterar att i många familjer har den samiska identiteten genom tiderna upplevts som en arvsynd och ett trauma. Samiska föräldrar har velat skydda sina barn från upplevelsen varför man inte har fört språket och kulturen vidare till nästa generation.

I Stockholm finns mellan 2 000 och 5 000 personer som identifierar sig som samer enligt Sameföreningens uppskattningar. Föreningen menar att det kan finnas upp till 20 000 personer som skulle kunna identifiera sig som samer.

Sameföreningen i Stockholm bildades 1947 av unga samiska intellektuella. Den är religiöst och partipolitiskt obunden. I början var föreningen en kamratförening. Numera är den aktiv samisk röst i samhället och en viktig samlingspunkt för samer i Stockholm. Föreningen anger på sin webbplats att ”Föreningen har till uppgift att i Stockholm med omnejd, ta tillvara och befrämja samiska intressen i kulturellt, socialt och ekonomiskt hänseende, samt att arbeta för att sprida kunskap om samiska förhållanden. Detta skall ske under demokratiska former och enligt samisk tradition”. Föreningen drivs helt på ideell basis.

²³ ibid

²⁴ ibid

²⁵ 5 nationella minoriteter i Sverige. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget.

Sameföreningen i Stockholm är numerärt den största sameföreningen i Sverige med sina 459 medlemmar. Cirka 410 av medlemmarna tillhör ett samiskt hushåll där en eller flera medlemmar är samer.

Sameföreningen i Stockholm sprider kunskap om det samiska samhället och dess kultur. Föreningen är ofta anlitad i sådana sammanhang. Den är mycket engagerad för samiska barns rätt till modersmålsundervisning i samiska i skolorna. Föreningen anordnar olika typer av årligen återkommande arrangemang för samer i Stockholm med omnejd. Den ordnar också språkbud, studiecirkelar i samiska och i slöjd.²⁶ Föreningen ordnar även andra aktiviteter som föredrag, släktforskning och forskning om samisk historia. Tillsammans med de övriga nationella minoriteterna medverkar den i 5 folk festival som har genomförts tre år (2014, 2015 och 2016) i rad i Stockholm. Föreningen deltar i olika nätverk och samverkar med forskningsvärlden om samisk historia och kulturarv. Styrelsemedlemmar och enskilda medlemmar deltar tillsammans med andra urfolk i internationella konferenser och andra internationella sammanhang.

Sameföreningen har en facebook-sida där stort utbyte sker, tips om evenemang, möten och spontana träffar sprids.

Samer har alltid funnits i Stockholm. Många samer har bott i staden i flera generationer. I dag flyttar samer till Stockholm för arbete och utbildning.

Sameföreningens kartläggning av behov och synpunkter²⁷

Sameföreningen i Stockholm har ombetts att lämna skriftligt underlag om behovet av service på samiska och synpunkter på Stockholms stads eventuella anslutning till förvaltningsområde för samiska. Föreningen skriver att många samer inte är öppna med sin samiska identitet på grund av rasism och skambeläggande genom långa tider. Andra som är samer vill bevara sin samiska identitet men möter svårigheter att upprätthålla den då det inte erbjuds möjligheter till undervisning i samiska. Sameföreningen sätter fokus på barn och ungdomar och menar att Stockholms stad som förvaltningskommun för samiska kan bidra till att samiska barn och ungdomar får en möjlighet till stark identitet samt språk- och kulturkunskap. Om samer ska kunna utveckla, bevara och revitalisera samiska krävs det att samhället på alla nivåer, inklusive den kommunala, stöttar dem, framhåller både Sameföreningen i Stockholm och Sametingets språkråd. Tröskeln för samiska unga och familjer att återerövra och bevara samisk identitet, kultur och

²⁶ Sameföreningen i Stockholm. <http://sameforeningen-stockholm.se>

²⁷ Underlag från Sameföreningen i Stockholm (arbetsmaterial).

självkänsla blir lägre när en så viktig förvaltningsmyndighet som Stockholms stad anser att det är viktigt, framhåller Sameföreningen. Enligt föreningen har sådana effekter erhållits i samiska förvaltningskommuner.

Sameföreningen finner det angeläget att Stockholms stad mot bakgrund av att en stor del av den samiska befolkningen bor i Stockholm tar ett aktivt ansvar för den samiska minoriteten. Som förvaltningskommun för samiska tar Stockholms stad ett stort steg för att stärka det samiska språket och identiteten och synliggöra den samiska befolkningen. I dag är samerna synliga som museiföremål på olika museer i staden, skriver föreningen. Att synliggöra det samiska folket utanför Sápmi leder till att samerna får bättre förutsättningar att tillvarata sina intressen som främjandet av det samiska språket. Föreningen framhåller att Stockholms stad som förvaltningskommun för samiska får ökade möjligheter mot i dag att stimulera det samiska kulturlivet tack vare det statsbidrag staden får som förvaltningskommun. Främjandet av den samiska kulturen säkerställer att kulturen i sig blir levande och vital, anser föreningen.

Sameföreningen påpekar att det är missvisande att enbart se till statistik och siffror. På grund av det förtryck samer har blivit – och blir – utsatta för är många samer inte öppna med sin samiska identitet och bejakar inte den. Att kunna bejaka hela sin identitet är viktigt för individens psykiska och fysiska välbefinnande. Att möjliggöra för samer att göra det är en viktig fråga även ur bredare samhällssynpunkt.

Inflytande och delaktighet

Sameföreningen anser att samråd är viktigt till exempel då det gäller synliggörande av den samiska kulturen i Stockholms stad. Samråd ska omfatta allt från planering och genomförande av program.

Förskola på samiska

Sameföreningen efterlyser förskoleverksamhet på samiska. Hur stort behovet är kan vara svårt att veta på förhand. Föreningen skriver att den genom sina kontaktnät har fått kunskap om att det finns många som har yttrat sig över bristen på tillgång till samiska i förskolan. Enligt föreningen är det svårt att ge några uppskattningar i siffror hur många som skulle önska förskola på samiska.

Modersmålsundervisning i samiska skolan

Sameföreningen menar att de som vill läsa samiska i skolan ska få göra det. Staden ska verka för att det finns tillgång till lärare i samiska.

Äldreomsorg på samiska

Sameföreningen anser att staden ska erbjuda äldreomsorg på samiska. Enligt föreningen har många äldre samer i Stockholm samiska som sitt första språk. Den hänvisar till att många äldre vid sjukdom tappar de senast inlärda språken och kvar blir det först inlärda språket. Enligt föreningen är det svårt att ge några uppskattningar i siffror hur många som skulle önska äldreomsorg på samiska.

Kultur

Sameföreningen lyfter fram kulturens viktiga och positiva betydelse för den samiska gruppen i Stockholm. Föreningen som saknar egna lokaler skriver att staden förslagsvis kunde stödja pågående kulturella verksamheter inom Sameföreningen och bidra till att grunda ett samiskt kulturcentrum med anställd personal, kansli, bibliotek, teaterscen m.m. Centret kunde också utgöra en hemvist för forskning om samer, bland annat om samer i Stockholm. Sameföreningen anför att synliggörande av samisk kultur ska vara en integrerad del av alla nämnders/förvaltningars verksamhet.

Information och kontakt på samiska

Sameföreningen efterlyser samhällsservice på samiska. Det är mycket svårt att på förhand bedöma behovet av denna service, skriver föreningen.

Övrigt

Sameföreningen anser att staden ska göra en genomgående satsning på samiska, vilket sin tur möjliggör stärkt samisk identitet. Samiska mötesplatser kan bidra till att samer kan bevara sitt språk och den kunskap som är knutet till språket. Språket och kunskapen kan föras vidare mellan olika generationer på mötesplatserna.

Meänkieli och den tornedalska gruppen i Stockholm

Meänkieli

Meänkieli är ett finskt-ugriskt språk och nära besläktat med finskan.

Språkbytesprocessen från meänkieli till svenska var tydlig under en lång tid. Så småningom började försvenskningssprocessen ifrågasättas och på 1930-talet började en återerövring av det egna språket. På 1970-talet ökade etnisk medvetenhet bland minoriteter i flera västländer. Så även i Tornedalen och i det övriga Norrbotten. Fler och fler ville nu bevara meänkieli. Språket började användas i skolans modersmålsundervisning, i medier, i litteratur, teater och i andra kulturella sammanhang. Den benämning som talarna använde om sitt språk, meänkieli, fick allt större spridning och genomslag.

Det är också den benämningen som används i minoritetslagstiftningen. Standardiseringen av meänkieli har fortskridit genom att ordböcker och grammatik över språket har tagits fram.²⁸

Svenska Tornedalingarnas Riksförbund bildades år 1981. Dess uppgift är att bevara och utveckla den tornedalska kulturen och meänkieli. Riksförbundet har lokalföreningar på flera orter, en av dem är föreningen Tornedalingar i Stockholm.

Den tornedalska minoriteten i Stockholm

Enligt uppskattningar finns det 50 000 tornedalingar i Sverige. Merparten av dem är bosatta i Norrbotten.²⁹ I Stockholm finns mellan 3000 och 5 000 tornedalingar.³⁰

Föreningen Tornedalingar i Stockholm bildades 1982. Föreningen är den största lokalavdelningen inom Svenska Tornedalingarnas Riksförbund.

Tornedalingar i Stockholm har för närvarande drygt 300 medlemmar. Verksamheten drivs helt på ideell basis. Eftersom föreningen saknar egna lokaler måste den hyra eller låna lokaler för sina aktiviteter.

Föreningen fungerar som en mötesplats för tornedalingarna. Den arrangerar olika typer av aktiviteter som föreläsningar om tornedalsk kultur och meänkieli, utflykter och studiebesök. Föreningen erbjuder också teaterföreställningar, konserter och fester av olika slag. Den har även bokcirklar om tornedalska författare och kurser i meänkieli och i stickning av Lovikkavantar. Föreningen medverkar tillsammans med de övriga nationella minoriteterna i 5 folk festival som har genomförts tre år (2014, 2015 och 2016) i rad i Stockholms stad.³¹

Tornedalingar i Stockholm har en arvoderad redaktör med ansvar för föreningens webbplats, facebook och instagram samt för utgivningen av ett medlemsblad som kommer ut fyra gånger per år. Enligt föreningen har instagramkontot många följare och facebook-inläggen läses av mellan 200 och 1 000 personer. Genom satsningen på sociala medier har föreningen kommit i kontakt med yngre personer och nått till många fler än de som är föreningsmedlemmar.

²⁸ Kenneth Hyltenstam (red.), s.98f.

²⁹ 5 nationella minoriteter i Sverige. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget.

³⁰ Svenska Tornedalingars riksförbund <http://www.str-t.com/>. Tornedalingar i Stockholm <http://tornedalingar.se/>,

³¹ Tornedalingarna i Stockholm. <http://tornedalingar.se/>

Trots att tornedalingar och meänkieli är en del av det svenska kulturarvet och att tornedalingar alltid har funnits i Stockholm finns det inte mycket dokumentation om den tornedalska närvaron i staden, påpekar Tornedalingar i Stockholm. Enligt föreningen finns det en samhörighet i gruppen som kommer till uttryck bland annat genom att man tar hand om varandra och hjälper de nyinflyttade i staden till rätta.

Tornedalingar i Stockholms kartläggning av behov och synpunkter³²

Tornedalingar i Stockholm har ombetts att lämna skriftligt underlag om behovet av service på meänkieli och synpunkter på Stockholms stads eventuella anslutning till förvaltningsområde för meänkieli. Om tornedalingar ska kunna utveckla, bevara och revitalisera meänkieli krävs det att samhället på alla nivåer, inklusive den kommunala, stöttar dem, skriver Tornedalingar i Stockholm. Viktigt är, menar föreningen, att tornedalingarna kan känna stolthet över sitt språk och sin kultur också i Sveriges huvudstad. I synnerhet är det betydelsefullt för barnens identitetsutveckling att de har tillgång till det språk som är kopplat till deras språkliga och kulturella ursprung.

Inflytande och delaktighet

Tornedalingar i Stockholm anser att samråden med Stockholms stad är motorn i utvecklandet av stadens verksamheter för den tornedalska minoriteten.

Förskola på meänkieli

Tornedalingar i Stockholm berör den språkbytesprocess som pågått en lång tid bland tornedalingar. De som föddes på 1930- och 1940-talet var utsatta för assimileringstryck som skedde genom den officiella skolpolitiken och ledde till att meänkieli förlorade talare. Språket fick lågt status och förknippades med skamkänslor varför många valde att inte föra språket vidare till sina barn.

Tornedalingar i Stockholm framhåller vikten av revitalisering av meänkieli. Med hänvisning till minoritetslagens skrivning om att barns utveckling av kulturell identitet och användning av det egna språket ska främjas särskilt anser föreningen att Stockholms stad ska erbjuda förskola på meänkieli.

Att en kommun ingår i förvaltningsområdet för meänkieli bidrar till att kunskapen om minoritetsrättigheterna och intresset för meänkieli ökar, menar Tornedalingar i Stockholm. Enligt föreningen vill fler och fler föräldrar ha förskoleverksamhet på meänkieli i förvaltningskommunerna för meänkieli.

³² Underlag från Tornedalingar i Stockholm (arbetsmaterial).

Föreningen är övertygad om att om Stockholms stad erbjuder förskola/öppen förskoleverksamhet på meänkieli kommer föräldrar att efterfråga det. Föreningen har noterat att det redan nu bland yngre stockholmare med tornedalsk bakgrund finns ett växande intresse för deras rötter och kulturarv. En uppskattning från föreningen är att cirka 100 barn skulle önskar förskola på meänkieli.

Modersmålsundervisning i meänkieli skolan

Tornedalingar i Stockholm påpekar att det är svårt för föreningen att uppskatta hur många elever som önskar undervisning i meänkieli. Enligt föreningen vill fler och fler föräldrar ha modersmålsundervisning på meänkieli i förvaltningskommunerna för meänkieli.

Äldreomsorg på meänkieli

De som flyttade till Stockholm på 1960- och 1970-talet är födda på 1930- och 1940-talet. Dessa personer är i dag pensionärer. En del av dem är i behov av äldreomsorg vilket leder till att äldreomsorg på meänkieli kommer att efterfrågas. Tornedalingar i Stockholm hänvisar till forskningen om demens som visar att äldre som har varit flerspråkiga tappar bort de senaste inlärd språken. Kvar blir det först inlärd språket. För många tornedalingar är det meänkieli. God äldreomsorg handlar inte enbart om språk, utan även om kultur och möjligheter att dela gemensamma minnen. Tornedalingar i Stockholm efterlyser hemtjänst på meänkieli och en avdelning för meänkielitalande på ett äldreboende samt träffpunkter för seniorer med tornedalsk bakgrund. En uppskattning från föreningen är att cirka 300 personer skulle önska äldreomsorg på meänkieli.

Kultur

Tornedalingar i Stockholm presenterar flera förslag på hur Stockholms stad kan skydda och stärka den tornedalska kulturen:

- Litteratur på meänkieli på biblioteken.
- Teaterföreställningar. Gästspel av Tornedalsteatern.
- Kulturarrangemang med tornedalska musiker och författare.
- Utställningar av tornedalska konstnärer.
- Fortsatt satsning på 5 folks festival.
- En generös och välvillig inställning från Stockholms stad till föreningens ansökningar om stöd till den tornedalska kulturen och verksamheten.

Information och kontakt på meänkieli

Tornedalingar i Stockholm skriver att erfarenheter från förvaltningskommuner för meänkieli visar att det finns en större efterfrågan av att kunna kommunicera muntligen på meänkieli med

myndigheteter än skriftligen. Men, påpekar föreningen, möjligheten till skriftlig kommunikation har en symboliskt viktig betydelse.

Övrigt

Tornedalingar i Stockholm skriver att föreningen är i stort behov av egna föreningslokaler. Egna föreningslokaler skulle möjliggöra till exempel programverksamhet såsom studiecirklar och styrelsemöten. Föreningens förslag är att dela gemensamma lokaler med samerna i Stockholm.

Kunskap om samer och tornedalingar

Språkrådet, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har undersökt allmänhetens kunskap om och attityd till de nationella minoriteterna och bevarandet av minoriteternas språk och kultur. Undersökningen visar att den samiska gruppen är den överlägset mest kända av de fem minoriteterna och den tornedalska den minst kända. Enligt studien kände 60 % till samer och 13 % kände till tornedalingar som nationella minoriteter. Kännedomen om språken var 58 % för samiska och 17 % för meänkieli. Bland dem som bor i förvaltningsområdena är kunskapen om de nationella minoriteterna något högre.³³

Stockholms stads nuvarande arbete för samers och tornedalingars rättigheter

Idag omfattas den samiska och tornedalska minoriteten av grundskyddet i minoritetlagen. Grundskyddet handlar om stadens skyldighet att informera minoriteterna om deras rättigheter, men även skyldigheten att skydda och främja minoriteternas språk samt främja minoriteters möjligheter att behålla och utveckla sin kultur. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt. Därutöver innehåller grundskyddet bestämmelser om de nationella minoriteternas rätt till delaktighet och inflytande. Samer och tornedalingar har också rätt till äldreomsorg på sitt språk. De har även rätt att använda sitt språk i sina myndighetskontakter. Detta under förutsättning att det finns personal som behärskar samiska respektive meänkieli. Elever som tillhör den samiska och tornedalska minoriteten har rätt till undervisning i sitt språk.

Inflytande och delaktighet

Arbetsmarknadsförvaltningen som samordnade de nationella minoritetsfrågorna i staden 2012-2015 har haft regelbundna samråd med representanter för Sameföreningen i Stockholm och

³³ Nationella minoriteter 2015. Allmänhetens kunskap om och attityd till de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Vad vet Sveriges befolkning om dem?

Tornedalingar i Stockholm. Från och med 2016 har Stadsledningskontoret ansvarat för samråden efter att samordningsansvaret flyttats till kansliet för mänskliga rättigheter på Stadsledningskontoret.

Undervisning i samiska respektive meänkieli

Stockholms stad erbjuder modersmålsundervisning i samiska och meänkieli. Enligt utbildningsförvaltningen deltar fyra elever i undervisning i sydsamiska, fyra i nordsamiska och tre deltar i undervisning i meänkieli under höstterminen 2016. Antalet elever har ökat under året för båda språken. I januari 2016 läste 7 elever någon av de samiska varieteterna och en elev läste meänkieli.

Äldreomsorg

Stockholms stad erbjuder inte äldreomsorg på samiska respektive meänkieli, vare sig hemtjänst eller äldreboenden. Staden har inte heller några mötesplatser för samisk- och meänkielitalande seniorer.

Kultur

Kulturförvaltningen beviljar kulturstöd för publika verksamheter och för kulturprogram som är öppna för alla och som är av hög kvalitet. Ett av kriterierna vid beviljande av ansökan är att verksamheten eller programmet ska stärka, utveckla och förmedla de nationella minoriteternas språk och kultur. Under 2016 har Sameföreningen i Stockholm och Tornedalingar i Stockholm beviljats kulturstöd.

Stadsbiblioteket har litteratur på samiska och om samer.

Information och kontakt på samiska respektive meänkieli

Staden har en hemsida om de nationella minoriteternas rättigheter. Hemsidan håller på att uppdateras till att även omfatta översättningar av de nationella minoriteternas rättigheter till sydsamiska, nordsamiska, lulesamiska och meänkieli.

Synliggörande

Stockholms stad uppmärksammar Samefolkets dag den 6 februari. Sameföreningen i Stockholm överlämnade en samisk flagga till Stockholms stad år 2007 och sedan dess har flaggan vajat varje år utanför Stadshuset. Stockholms stad representeras av ledande politiker vid firandet. Någon motsvarighet till firande av Samefolkets dag finns inte för Tornedalingarnas dag den 15 juli.

Bedömning av efterfrågan på förskola och äldreomsorg

Tornedalingars egen uppskattning är att cirka 100 barn önskar förskola och 300 personer önskar äldreomsorg på meänkieli.

Samerna påpekar att det är svårt att göra några uppskattningar. De hänvisar till andra samiska förvaltningskommuner som försökt göra enkätundersökningar och/eller använt sig av Sametingets röstlängd men som inte gett någon heltäckande bild.

Det är svårt att bedöma hur många som skulle önska förskola och äldreomsorg på samiska och meänkieli men ett sätt är att jämföra med Stockholms stad som finsk förvaltningskommun och den efterfrågan som finns idag. Det bor cirka 70 000 personer med finländsk bakgrund i Stockholms stad. Hur många av dessa som är barn respektive äldre är inte känt. För närvarande finns 264 barn i förskoleverksamhet på finska.³⁴ Därutöver finns öppen förskola på finska med verksamhet en gång i veckan. Verksamheten finns på en öppen förskola som "lånar" en finstalande pedagog från en förskola. Den enda kostnaden är lånekostnaden för pedagogen. Det finns finsk äldreomsorg i form av ett helfinnskt äldreboende och ett äldreboende med en finsk avdelning. Det bor ungefär 70 personer på dessa två boenden. I år öppnar ett servicehus med finsk avdelning. I övrigt erbjuder staden hemtjänst på finska. Därutöver finns det äldreboenden som erbjuder omsorg på finska genom att där finns finstalande personal, men det går inte få fram uppgifter på hur många finstalande äldre som bor på dessa. Det går inte heller få fram uppgifter på hur många som får hemtjänst på finska.³⁵

Ett annat sätt att göra en uppskattning av hur stor efterfrågan på barnomsorg och äldreomsorg på samiska respektive meänkieli kan bli i Stockholms stad är att titta på efterfrågan på finsk service i en förvaltningskommun för finska som har ungefär lika många sverigefinnar som det finns samer och tornedalingar i Stockholm. En sådan jämförelsekommun är Hallstahammar³⁶ med 3 600 personer med finländsk bakgrund. I Hallstahammar deltar 19 barn i finskspråkig förskoleverksamhet. På äldreboenden finns 22 finstalande personer som har tillgång till äldreomsorg på finska. 18 personer får hemtjänst på finska.

Utifrån uppskattningarna på antalet samer respektive tornedalingar i Stockholm, 2000 - 3000 respektive 3000 – 5000 och räkneexemplet från finnskt förvaltningsområde, kan det bli 14 samer och 19 tornedalingar som önskar förskoleverksamhet på sina respektive språk. Det kan bli fem personer som vill kunna använda samiska på vård- och omsorgsboende och sju personer som vill använda meänkieli. När det gäller hemtjänst så kan en möjlig efterfrågan uppgå till 16 personer för samiska och 28 personer för meänkieli.

Den möjliga efterfrågan som beskrivs ovan bedöms vara i överkant. Då sverigefinnarna utgör cirka en femtedel av Hallstahammars

³⁴ Enligt uppgift från utbildningsförvaltningen.

³⁵ Enligt uppgift från äldreförvaltningen.

³⁶ Invånarantalet är ca 16 000 varav ca 23 % har finländsk bakgrund.

invånare och är därmed en historiskt naturlig och synlig del av kommunens befolkning. Det kan antas uppmuntra både till att fortsätta använda finska i vardagen och att vilja ha förskola, hemtjänst och vård och omsorgsboende på finska. Situationen för samer och tornedalingar i Stockholms stad är i dessa avseenden annorlunda.

Konsekvenser för Stockholms stad vid anslutning

Om Stockholms stad ansluter sig till förvaltningsområdet för samiska respektive meänkieli skulle det få konsekvenser på tre områden.

För det första innebär det att staden ska erbjuda förskola på samiska respektive meänkieli, helt eller delvis. Omfattningen av verksamheten beror på hur många barn som är intresserade och tillgången på språkkunnig personal.³⁷ Förskola på samiska och meänkieli kan bedrivas inom den ordinarie verksamheten som fallet är med förskoleverksamheten på finska.

Utbildningsförvaltningen behöver kartlägga gruppernas behov och önskemål i samråd med samer och tornedalingar samt i samarbete med stadsdelsförvaltningar undersöka var i staden och i vilken omfattning förskoleverksamhet på minoritetsspråken kan bedrivas. Exempelvis kan öppen förskoleverksamhet bedrivas på prov i samarbete med samiskt och tornedalskt föreningsliv utifrån erfarenheter från öppen förskola på finska. Förvaltningen behöver kartlägga personalens språkkunskaper för att hitta samisk- och meänkielitalande personal, i annat fall bör personal rekryteras alternativt att staden arvoderar en person från föreningslivet i samarbete med samer och tornedalingar. I övrigt krävs kompetenshöjande insatser för förvaltningens personal, informationsinsatser och översättningar för att informera om de nya rättigheterna som följer av förvaltningsområdet. 2016 tilldelades utbildningsförvaltningen 500 000 kr i statsbidrag för finskt förvaltningsområde, vilket kan omdisponeras och öka vid anslutning till flera förvaltningsområden.

För det andra får staden en starkare skyldighet än i dag att erbjuda äldreomsorg (vård- och omsorgsboende och hemtjänst) på samiska respektive meänkieli, helt eller delvis. Arten och omfattningen av den äldreomsorg som ska erbjudas på respektive språk är beroende av hur många som önskar omsorg på språken och vilken typ av omsorg de önskar samt av tillgången på personal som behärskar språken. Det grundläggande kravet är att staden organiserar

³⁷ Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.
Författningskommentarer. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget.

äldreomsorgen så att någon del av den service och omvårdnad som erbjuds ges av personal som behärskar samiska respektive meänkieli.³⁸ Äldreomsorg på språken i fråga kan bedrivas inom den ordinarie verksamheten som fallet är med äldreomsorg på finska.

Äldreförvaltningen behöver kartlägga gruppernas behov och önskemål i samråd med samer och tornedalingar samt i samarbete med stadsdelsförvaltningar undersöka var i staden och hur äldreomsorg på minoritetsspråken kan bedrivas. Exempelvis kan en öppen mötesplats för seniorer skapas på prov i samarbete med samiskt och tornedalskt föreningsliv, utifrån erfarenheterna av mötesplatser för finska seniorer. Förvaltningen behöver kartlägga personalens språkkunskaper för att hitta samisk- och meänkielitalande personal, i annat fall kan personal rekryteras alternativt att staden arvoderar en person från föreningslivet i samarbete med samer och tornedalingar. Privata utförare av äldreomsorg bör informeras om och uppmanas att erbjuda äldreomsorg på samiska och meänkieli. I övrigt kan kompetenshöjande insatser för förvaltningens personal behövas och översatt information om de nya rättigheterna som följer av förvaltningsområdet. 2016 tilldelades äldreförvaltningen 300 000 kr i statsbidrag för finskt förvaltningsområde, vilka kan om disponeras och öka vid anslutning till flera förvaltningsområden.

För det tredje behöver staden möjliggöra för enskilda att använda samiska respektive meänkieli i sina kontakter med staden. Den enskilde ska dock vara part eller ställföreträdare för part i ärendet och ärendet ska även ha anknytning till det geografiska område som förvaltningsområdet omfattar. Staden bör organisera sin verksamhet på ett sådant sätt att det finns beredskap och rutiner för att bemöta önskemål från enskilda att använda berörda språk.³⁹ Det innebär exempelvis att det finns personal som talar minoritetsspråket på berörda facknämnder och som kan ge service under bestämda former och tider.

I dag har både Äldre direkt och Kontaktcenter Stockholm finstalande handläggare. Dessa serviceorgan bör kompletteras med personal som behärskar samiska respektive meänkieli, så att samer och tornedalingar som bor i Stockholm kan få information om t.ex. förskola, skola och äldreomsorg på sitt minoritetsspråk.

Utifrån de räkneexempel som redovisats tidigare är det inte troligt att det blir aktuellt med separata förskolor eller äldreboenden på samiska eller meänkieli, utan servicen kan organiseras inom ordinarie verksamhet med personal som behärskar de aktuella

³⁸ Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Författningskommentarer. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget.

³⁹ Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Författningskommentarer. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget.

språken. Äldreomsorg och förskola på minoritetsspråken är inte dyrare i drift än på svenska eller andra språk.

I samband med Stockholms stads anslutning till ett eller två nya förvaltningsområden, är det befogat med vissa initiala insatser för att både de aktuella nationella minoriteterna, stadens anställda samt stockholmarna får kunskap om minoritetsrättigheterna. Staden kan behöva tillgängliggöra viss information och på de aktuella minoritetsspråken. Förvaltningar och bolag bör inventera personalens kompetens i samiska och meänkieli. I samråd med minoritetsgrupperna behöver staden kartlägga vilka behov och intressen den samiska respektive tornedalska gruppen har.

Kostnader

Stockholms stad ingår i förvaltningsområdet för finska och får årligen 2 640 000 kr i statsbidrag för de merkostnader som uppstår med anledning av minoritetslagen. Statsbidraget har fördelats mellan de nämnder som har en central roll i förverkligandet av stadens minoritetsarbete, d.v.s. kultur-, utbildnings- och äldreomsorgen, kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna. Om Stockholms stad ingår i fler än ett förvaltningsområde får staden ytterligare 500 000 kr per år. Det betyder att Stockholms stad årligen får 3 140 000 kr att fördela till nämndernas merkostnader som följer av minoritetslagens bestämmelser. Den totala summan 3 140 000 kr ska i sådant fall fördelas mellan sverigefinnar, samer och tornedalingar efter behov.

Stadsledningskontorets bedömning är att de merkostnader som följer av Stockholms stads eventuella anslutning till förvaltningsområdet för samiska respektive meänkieli skulle täckas av statsbidraget. Hur statsbidraget ska användas ska samrådas med representanter från de aktuella minoritetsgrupperna.

Personella resurser

Kommunstyrelsen har det stadsövergripande strategiska samordningsansvaret för de nationella minoritetsfrågorna. I dag arbetar två strategier med nationella minoritetsfrågor på stadsledningskontoret. Stadsledningskontorets bedömning är att det inte behövs utökade personella resurser om staden skulle ingå i flera förvaltningsområden. Det operativa ansvaret för stadens minoritetsarbete ligger hos stadens alla nämnder och den service som staden ska erbjuda till de nationella minoriteterna utförs på förvaltningarna. Stadsledningskontoret bedömning är att dessa nämnder klarar utökade förvaltningsområden med nuvarande personella resurser.

Referenser

5 nationella minoriteter i Sverige. Länsstyrelsen i Stockholm län och Sametinget.

Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Hyltenstam Kenneth (red.). 1999. Sveriges sju inhemska språk. Lund: Studentlitteratur.

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Författningskommentarer. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget.

Lägesrapport: De samiska språken i Sverige 2015. Sametinget. 2015.

Språklagen (2009:600).

Nationella minoriteters rättigheter. En handbok för kommuner, landsting och regioner. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget. 2013.

Nationella minoriteter. Sveriges kommuner och landsting.

<https://skl.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamstall/dhet/nationellaminoriteter.110.html>

Nationella minoriteter. Rapport om tillämpningen av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk år 2013. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget. 2014

Nationella minoriteter i förskola, förskoleklass och skola Skolverket. 2015.

Nationella minoriteter 2015. Allmänhetens kunskap om och attityd till de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Vad vet Sveriges befolkning om dem? Institutet för språk och folkminne/Språkrådet, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget. 2015.

Prop. 2008/09:158. Från erkännande till egenmakt. Regeringens strategi för de nationella minoriteterna.

Sameföreningen i Stockholm

<http://sameforeningen-stockholm.se>

Sametinget

<https://www.sametinget.se/samer>

Sametinget <https://www.sametinget.se/spraksituationen>

Sápmi

<http://www.samer.se/1002>

Statsbidrag. Länsstyrelsen i Stockholms län.

<http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/nationella-minoriteter/Pages/statsbidrag.aspx>

Svenska Tornedalingars Riksförbund

<http://www.str-t.com>

Tornedalingar i Stockholm

<http://tornedalingar.se>

Anslutning av Stockholms stad till förvaltningsområdet för samiska
respektive meänkieli

26 (26)